

Suomi, jonka haluamme 2050

– Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus

Visio: Luonnon kantokyvyn rajoissa hyvinvoiva Suomi

"Vuonna 2050 Suomessa jokainen ihminen on arvokas yhteiskunnan jäsen. Suomi on hyvinvointiyhteiskunta, joka luo perustan ja edellytykset kaikkien kansalaisten, yhteisöjen ja yritysten kestäväälle toiminnalle. Luonnon kantokykyä ei ylitetä ja luonnonvaroja käytetään kestävällä tavalla. Suomi edistää rauhaa, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta sekä tarjoaa käytännöllisiä ja kestäviä ratkaisuja maailman ongelmiin."

Elämme maapallonlaajuista suurta muutosta, jonka keskeisenä syynä on maapallon väestön ja aineellisen kulutuksen kasvu. Muutoksen hallinta edellyttää määrätietoisia yhteisiä toimia seuraavina vuosikymmeninä. Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna ekologiset riskirajat on ylitetty ainakin luonnon monimuotoisuuden, ilmastonmuutoksen sekä typen kierron osalta. Äärimmäisessä köyhyydessä elää yli miljardi ihmistä ja vielä suurempi määrä on ilman riittävää toimeentuloa, sähköä ja ruokaa.

Suomen kansallisia haasteita kestäväälle kehitykselle ovat hyvinvointivaltion turvaaminen ikääntyvässä yhteiskunnassa, talouden kestävyysvaje ja tuotantorakenteen muutos, suuret, asukaslukuun suhteutetut, kasvihuonekaasupäästöt, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä kestävä, oikeudenmukainen ja tehokas luonnonvarojen käyttö.

Kestävä kehitys on välttämättömyys, joka edellyttää nykyistä huomattavasti tiiviimpää ja laajempaa yhteistyötä niin hallinnon, järjestöjen, yritysten, tutkijoiden kuin kansalaisten kesken. Kysymys on ihmiskunnan yhteisestä oppimisen prosessista, jonka päämääränä on kulttuurinen muutos kestäväen tulevaisuuden yhteiskuntaan ja maailmaan. Tarvitsemme yhteisesti hyväksytyjä päämääriä ja tavoitteita sekä sitoutumista niiden toteuttamiseen kunkin edellytysten ja erityisosaamisen pohjalta.

Meidän on kannettava vastuumme maailmanlaajuisten kestäväen kehityksen sitoumusten kansallisesta toimeenpanosta sekä luotava paikallisia ja innovatiivisia ratkaisuja. Kestäväen kehityksen edistäminen konkreettisesti vaatii:

- yhteistä tahtoa ratkaista ongelmat,
- ymmärrystä, osaamista ja jatkuvaa oppimista,
- vastuunottajia, muutoksen tekijöitä, johtajia ja edelläkävijöitä,
- arvojen ja asenteiden uudistumista, tehokkaampaa ja tiiviimpää yhteistä toimintaa ja yhteiskunnallista ohjausta sekä
- vaikuttavampia toimintatapoja.

Näihin tarpeisiin vastaamiseksi me, Suomen kestäväen kehityksen toimikunnan jäsenet, sitoudumme kestäväen kehityksen edistämiseen ja kutsumme kaikki toimijat ja kansalaiset mukaan yhteiseen yhteiskuntasitoumustyöhön.

Yhteiset tavoitteemme

Jotta vuoden 2050 visio toteutuisi, on Suomessa keskityttävä seuraavien tavoitteiden edistämiseen. Tavoitteet tarkastelevat kestävästä kehitystä ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnin, terveen ja kestävä talouden sekä kestävien elämäntapojen edistämisen näkökulmasta. Niiden muodostamisessa on pyritty ottamaan huomioon kestävä kehityksen periaatteet: globaali vastuu, sukupolvet ylittävä ajattelu, luonnon kantokyvyn rajallisuus, yhdessä tekeminen sekä tietojen ja taitojen luova käyttö. Periaatteet on kuvattu tarkemmin jäljempänä.

Tavoite

1. Yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin

Kaikille yhteiskunnan jäsenille taataan mahdollisuudet hyvään terveyteen, koulutukseen ja työllistymiseen. Ylläpidämme korkeaa koulutustasoa ja yleissivistystä sekä edistämme sosiaalista liikkuvuutta. Kestävä kehitys otetaan osaksi yleissivistävää opetusta, kaikkien alojen koulutusta ja elinikäistä oppimista. Vähennämme eriarvoisuutta turvaamalla riittävän toimeentulon ja perusturvan. Kiinnitämme erityistä huomiota lasten ja nuorten hyvinvointiin. Varmistamme kaikille yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset hyvinvointipalvelut. Tuemme kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja vahvistamme kestävästä kehitystä tukevia kulttuuriarvoja. Tuemme alkuperäiskansa saamelaisten mahdollisuuksia harjoittaa omaa kulttuuriaan kestävä kehityksen mukaisesti ja siirtää kulttuuriaan sukupolvelta toiselle.

Vaikutamme osaltamme siihen, että äärimmäinen köyhyys saataisiin poistettua sekä eriarvoisuutta ja syrjintää vähennettyä maailmassa. Täytämme kehitysyhteistyösitoumuksemme.

2. Vaikuttavien kansalaisten yhteiskunta

Vahvistamme demokratiaa ja kaikkien tasa-arvoisia mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä ja yhteisiin asioihin. Erityisesti tuemme nuorten yhteiskunnallista osallistumista. Vahvistamme hallinnon läpinäkyvyyttä: avoin ja julkinen tieto lisää kansalaisten luottamusta ja mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Edistämme kulttuurista aktiivisuutta, monimuotoisuutta, yhdenvertaisuutta ja suvaitsevaisuutta, jotta kaikki kansalaiset, myös eri vähemmistöt, voivat osallistua täysipainoisesti yhteiskunnan kehittämiseen.

Osallistumme aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja turvallisuuden, ihmisoikeuksien sekä kestävä kehityksen edistämiseksi.

3. Työtä kestävästi

Muutos kohti kestävämpää taloutta toteutetaan muun muassa työpaikkoja lisäämällä ja työn tuottavuutta, tuloksellisuutta ja laatua parantamalla. Tavoitteenamme on korkea työllisyysaste. Edistämme vihreän talouden työpaikkojen syntyä. Kehitämme koulutus- ja sosiaaliturvajärjestelmiä muuttuvien osaamis-, työmarkkina- ja toimeentulotarpeiden mukaisesti. Tuemme nuorten työllistymistä, valjastamme maahanmuuttajien osaamisen ja avaamme väyliä osatyökykyisten osallistumiseen työelämään. Edistämme yrittäjyyttä ja innovaatioita sekä kehitämme palvelusektoria.

Edesautamme teollisuuden uusiutumista, jotta saamme lisää korkean jalostusarvon ja tuottavuuden

työpaikkoja. Parannamme työelämän laatua lisäämällä työntekijöiden mahdollisuuksia vaikuttaa työnsä ja työympäristönsä kehittämiseen sekä luomalla mahdollisuuksia joustaviin työtapoihin ja työaikajärjestelyihin.

4. Kestävät yhdyskunnat ja paikallisyhteisöt

Luomme kestäviä ja turvallisia yhdyskuntia, joissa työpaikat, asuminen, monipuoliset palvelut, kestävät liikennejärjestelmät, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen sekä viheralueet tukevat taloudellista, sosiaalista, kulttuurista ja ympäristön hyvinvointia. Vahvistamme paikallisyhteisöjä tukemalla kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia, kehittämällä yhteisöllisen oppimisen ja muutoksen tekemisen mahdollistavia kohtaamispaikkoja, toimintamalleja ja paikallista päätöksentekoa, jotta asukkailla on mahdollisuudet luoda viihtyisiä ja terveellisiä elinympäristöjä. Vähennämme liikennetarvetta, lisäämme etätöjärjestelyjä sekä vahvistamme sähköisiä palveluita.

Varaudumme muuttuviin ilmasto- ja vesioloihin ja edistämme ilmastonmuutokseen sopeutumista paikallisesti.

5. Hiilineutraali yhteiskunta

Tavoitteenamme on hiilineutraali yhteiskunta, johon pääsemiseksi toteutamme kansallista tiekarttaa¹ kohti vuotta 2050. Keskeisiä keinoja tavoitteen saavuttamiseksi ovat energiatehokkuuden nostaminen, uusiutuvien energiamuotojen osuuden kasvattaminen ja vähähiilisten talouden sektoreiden kehittäminen. Kehitämme älykkäitä ja monimuotoisia rakenteita, kuten liikenne- ja energiajärjestelmiä, jotka mahdollistavat ja edistävät uusiutuvien energiamuotojen käyttöä ja energian säästöä sekä kannustavat vähentämään energiankulutusta. Panostamme innovatiivisten energiateknologioiden- ja muotojen kehittämiseen ja uuteen liiketoimintaan.

6. Resurssiviisas talous

Suomi ja suomalaiset edistävät ja tarjoavat kestäviä ja kilpailukykyisiä ratkaisuja kansallisesti ja globaalisti. Lisäämme resurssitehokkuutta ja luonnonvaratuottavuuden moninkertaistavia liiketoimintamalleja sekä kokeiluja. Yrityksemme ovat maailmanlaajuisesti arvostettuja yhteiskuntavastuullisessa liiketoiminnassa.

Viisas resurssien ja avoimen tiedon hyödyntäminen on yritysten ja yhteisöjen kilpailuetu sekä perusta ympäristöliiketoiminnalle. Suomi tarjoaa maailman parhaimmat testimarkkinat ja toimintaympäristön ympäristöinnovaatioille ja kestäville taloudelle. Panostamme erityisesti puhtaaseen teknologiaan, korkeatasoiseen tutkimukseen, biotalouteen ja uusiutuvaan energiaan sekä aineettomien palvelujen ja tuotteiden kehittämiseen ja tuottamiseen. Suomi osoittaa edelläkävijyyttä kestävässä ruoantuotannossa ja metsätaloudessa.

7. Luonnon kantokykyä kunnioittavat elämäntavat

Muutamme osaltamme luonnonvarojen kulutuksen maailmanlaajuisesti ympäristön kannalta kestäville tasolle vuoteen 2050 mennessä. Panostamme siihen, että kuluttajat ja yritykset pienentävät omaa ekologista jalanjälkeään. Teemme kuluttajien luonnonvaroja säästävät valinnat asumisessa, liikenteessä ja ruokailussa mahdollisimman helpoiksi ja kannattaviksi. Kannustamme

¹ Vuoteen 2050 tähtäävän vähähiilisen tiekartan valmistelu on käynnistynyt keväällä 2013 työ- ja elinkeinoministeriön johdolla.

yrityksiä ja yhteisöjä tarjoamaan kuluttajille kestävästi tuotettuja tuotteita ja palveluita. Vahvistamme toiminnassamme kestäviä valintoja arvostavia asenteita. Tuemme aineettomaan kulutukseen perustuvia elämäntapoja sekä niitä tukevia palveluja.

8. Luontoa kunnioittava päätöksenteko

Kasvatamme luonnon monimuotoisuuden arvostusta ja lisäämme tietoisuutta sen merkityksestä, jotta hallinto, kunnat, yritykset ja kansalaiset huomioivat sen päätöksenteossa ja toiminnassaan. Tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysähtyminen vuoteen 2020 mennessä.

Vahvistamme luonnon monimuotoisuutta ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä edistävää ja omistusoikeutta kunnioittavaa ohjausta. Lisäämme ymmärrystä ekosysteemipalveluiden merkityksestä hyvinvoinnille. Suuntaamme uudelleen ympäristön kannalta haitallisia kannustimia ottaen huomioon sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuuriset olosuhteet tasapainoisella tavalla. Edistämme tieteellisen tutkimustiedon käyttöä päätöksenteon tukena.

Kestävän kehityksen periaatteemme

Globaali vastuu

Toimintamme vaikutukset ulottuvat pitkälle maamme rajojen ulkopuolelle. Maailman haasteet ovat myös Suomen haasteita ja meillä on mahdollisuus ottaa edelläkävijän rooli yhteisten ongelmien ratkaisemisessa. Globaalin vastuun kantaminen edellyttää oikeudenmukaisuutta: Suomen on varmistettava toiminnallaan myös muiden mahdollisuudet kestäväan kehitykseen ja sitä kautta turvallisuuteen ja rauhaan.

Ylisukupolvinen ajattelu

Toimintamme vaikutuksia on arvioitava pitkälle tulevaisuuteen. Sen sijaan, että edistäisimme lyhyen aikavälin intressejä, tarkastelemme päätöstemme vaikutuksia yli tulevien sukupolvien. Sukupolvet ylittävä näkökulma edellyttää laajojen kokonaisuuksien hallintaa, ratkaisujen keskinäisten vaikutuksien ymmärtämistä sekä vastuunottoa.

Luonnon kantokyvyn rajallisuus

Maapallon elämää ylläpitävien järjestelmien hyvinvointi on ihmisten hyvinvoinnin edellytys. Ihmisten määrä kasvaa, jolloin henkeä kohti käytettävissä olevat luonnonvarat vähenevät. Luonnon järjestelmien kyky tuottaa ja ylläpitää ihmisten ja muiden lajien hyvinvoinnille elintärkeitä toimintoja on vaarantunut. Toimintamme on sopeutettava luonnon uusiutumis- ja kantokyvyn rajoihin, jotta voimme turvata ihmiskunnan hyvän elämän mahdollisuudet myös tulevaisuudessa.

Yhdessä tekeminen

Kestävän kehityksen toteuttamiseen tarvitaan kaikkia. Jokaisella on oltava valmius kestävien valintojen tekemiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Suomessa asioista kyetään sopimaan yhdessä ja voidaan luottaa yhteiskunnan toimivuuteen. Koko elämänkaaren läpi kantava hyvinvointi ja perusturva luovat perustan kestäväälle yhteiskunnalle.

Tiedot ja taidot luovasti käyttöön

Tutkimus luo perustan yhteiskunnan sekä ihmiskunnan suurten haasteiden ratkaisemiselle. Osaamisen, tiedon, taidon ja luovuuden yhdistäminen on viisaan ja pitkäjänteisen tekemisen edellytys. Tarvitsemme sekä kokemuseräisen että tieteellisen tiedon avoimuutta ja jatkuvaa kehittämistä. Olemassa olevaa tietoa ja taitoja tulee hyödyntää nykyistä tehokkaammin kestävien ratkaisujen löytämiseksi. Yhteistyö, aloitteellisuus, kokeileminen ja erehtyminen ovat edellytyksiä uusien ratkaisujen löytymiselle.

Toimenpidesitoumusten solmiminen ja tavoitteiden seuranta

Toimenpidesitoumukset

Tässä asiakirjassa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi solmitaan hallinnonalojen ja muiden yhteiskunnallisten toimijoiden, kuten yritysten, kuntien, järjestöjen, oppilaitosten ja paikallisten toimijoiden toimenpidesitoumuksia. Toimenpidesitoumuksilla yhteiskunnan toimijat sitoutuvat omalta osaltaan edistämään tavoitteiden toteutumista. Toimenpidesitoumukset tähtäävät 5–10 vuoden aikana toteutettaviin konkreettisiin toimenpiteisiin, toimintatapojen muutoksiin ja innovatiivisiin kokeiluihin, jotka edistävät yhteisesti sovittuja tavoitteita. Toimijat voivat osallistua konkreettisilla sitoumuksilla kaikkiin tai vain osaan yhteisistä tavoitteista.

Toimenpidesitoumuksien keräämisestä huolehtii kestävän kehityksen toimikunnan pääsihteeristö. Kaikki sitoumukset ovat nähtävillä toimikunnan verkkosivustolla.

Toimijoiden mukaan kutsuminen

Monien toimijatahojen tavoittamiseksi ja sitoumustyön levittämiseksi mahdollisimman laajalle, laaditaan suunnitelma siitä, miten (toimintatavat, aikataulut) eri tahojen kanssa edetään. Kestävän kehityksen toimikunta ja pääsihteeristö edistävät aktiivisesti yhteiskuntasitoumuksen toteutumista muun muassa tuomalla osapuolia yhteen neuvottelemaan tarvittavista toimenpiteistä ja siitä, mitä vastuita ja tehtäviä eri tahot ottavat edistääkseen.

Yhteiskuntasitoumuksen seuranta

Sitoumuksen toteuttamiseksi laaditaan seurantasuunnitelma. Suomen kestävän kehityksen toimikunta, ministeriöt ja yhteisöt edistävät ja seuraavat yhteiskuntasitoumuksen toteutumista muun muassa asettamalla välitavoitteita. Yhteisten tavoitteiden, välitavoitteiden sekä yksittäisten toimenpidesitoumusten toteutumista seurataan vaikuttavuus- ja seurantaindikaattoreiden avulla jatkuvasti ja ajantasaisesti. Yhteiskuntasitoumuksen tilannetta seurataan lisäksi vuosittain järjestettävissä tilaisuuksissa.

Yhteiskuntasitoumuksen suhde muihin ohjelmiin ja strategioihin

Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus toimii pitkän aikavälin tavoitekehikkona ja politiikkajohdonmukaisuuden välineenä eri hallinnonalojen strategia- ja ohjelmatyölle. Tulevaisuusselonteon kanssa se tukee tulevaisuusksausten ja tulevien hallitusohjelmien tavoiteasettelua. Yhteiskuntasitoumus on Kestävän kehityksen toimikunnan tulkinta siitä, mitä kestävä kehitys tarkoittaa. Eri toimijoiden toimenpiteet määrittävät käytännössä kestävän kehityksen sisällön.

Kestävän kehityksen toimikunta huomioi jatkotyössään kestävästä kehityksestä koskevat, myös Suomea velvoittavat tavoitteet, joita asetetaan parhaillaan käynnissä olevissa kansainvälisissä prosesseissa (mm. post-2015 ja kestävän kehityksen yhteisagenda, ml. ilmasto- ja ympäristösopimusneuvottelut, kv. kauppaneuvottelukierros).